

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2008-2009

11 maart 2009

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

– van de dames Margriet Hermans en Vera Van der Borght –

betreffende een genderbewustmakingscampagne voor vrouwen

Dit voorstel van resolutie werd ingetrokken op 2 april 2009.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Uit een recent onderzoek van het Vlaamse gelijke-kansenbeleid, in samenwerking met Flair, blijkt dat vrouwen anno 2008 nog altijd meer huishoudelijke taken op zich nemen dan mannen, zeker wanneer er kinderen zijn¹. Vrouwen die maximaal vijf jaar samenwonen, besteden 16.52 uur aan huishoudelijk werk, hun mannelijke partner 10.49 uur. Het verschil neemt nog toe naarmate man en vrouw langer samenwonen. Na vijf jaar samenwonen besteedt de vrouw 21.50 uur aan het huishouden, de man ongeveer de helft, namelijk 11.25 uur. Bovendien blijkt dat vrouwen met opmerkelijk lage eisen in een relatie stappen. Zo gaat 47 procent van de jonge vrouwen er al vanuit dat ze te maken zullen hebben met een onevenwichtige taakverdeling voordat ze effectief samenwonen met hun partner. De helft daarvan doet ook effectief meer in het huishouden en 23 procent doet zelfs meer dan verwacht. De tevredenheid over de verdeling van huishoudelijke taken is tamelijk groot: 63 procent van de vrouwen is er (heel) tevreden over. De tevredenheid varieert naarmate het aantal jaren dat men samenwoont. Vrouwen uit prille koppels zijn meer tevreden (73 procent) dan vrouwen die reeds vijf jaar of langer samenwonen met hun partner. Daarbij is er geen verschil tussen vrouwen die deeltijds en vrouwen die voltijds werken. Toch wel belangrijk is het feit dat 73 procent van de respondenten jonger is dan 30 jaar. Het gaat dus niet om de situatie van de veertigers of vijftigers, maar om de situatie van twintigers in een relatie.

Uit een online-enquête eind 2008 via Knack, Le Vif/L'Express, De Zondag en www.baby.be blijkt dat vrouwen zorg willen dragen voor het huishouden en een minder veeleisende baan verkiezen dan hun part-

ner². Mannen daarentegen verkiezen een gezin waarbij beide partners de helft van het huishoudelijk werk op zich nemen en een even ambitieuze baan hebben. Het is dus opmerkelijk dat mannen zich opwerpen als grote promotoren van de emancipatie terwijl vrouwen blijkbaar verlangen naar een gezinsideaal waarvan wij dachten dat het voorbijgestreefd was.

De resultaten van het onderzoek hoeven niet te verbazen. Ze lopen gelijk met andere tijdsbestedingsonderzoeken. In 2005 werd ook al een grootschalig tijdsbestedingsonderzoek uitgevoerd door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) van de federale overheidsdienst (FOD) Economie. De onderzoeksgroep TOR (Tempus Omnia Relevat: onderzoeksgroep voor de studie van tijd, cultuur en samenleving) van de Vrije Universiteit Brussel analyseerde die gegevens, wat resulteerde in een publicatie. Wat de tijdsbesteding van mannen en vrouwen betreft, zijn de conclusies van dat onderzoek opvallend gelijklopend met wat het onderzoek in opdracht van het Vlaamse Ministerie van Gelijke Kansen vaststelde. Vrouwen (tussen 19 en 65 jaar) besteden per week gemiddeld bijna tien uur meer aan huishoudelijk werk en bijna twee uur meer aan kinderverzorging en de opvoeding dan mannen. De totale werklast is daarenboven voor vrouwen ruim twee uur hoger dan voor mannen.

De professionele en huiselijke taakverdeling tussen partners wordt in onderstaande hoofdstukken verduidelijkt en uitgediept.

Gevolgen van (traditionele) keuzes op de loopbaan

De aanzienlijk zwaardere belasting van de vrouw in de huishoudelijke taken, heeft tot gevolg dat zij, met het oog op de combinatie van arbeid en gezin, haar loopbaan – al dan niet vrijwillig – anders organiseert dan de man.

1. Verloven

Vrouwen maken doorgaans anders gebruik van systemen van bezoldigde onderbreking dan mannen. De onderstaande tabellen bewijzen dit.

¹ Ministerie van Gelijke Kansen en Flair (9/12/2008). Balans @ Home. <http://www.medialogue.be/nl/62a34978-0ac0-43d3-8ebc-78d5346e0c95/cdd1a7ea-6f01-4f28-bceb-213f2d09d7cd/DetailBlog/?id=577b05f5-8730-48c8-8b5b-b2ba0cb64141>.

² Van Baelen, J. (14 januari 2009). Het ideale Belgische gezin. Knack, p. 16.

Tabel 1: Evolutie van het aantal mannen en vrouwen dat tijdscrediet opneemt in de privésector

Jaar	Volledige onderbreking		Verminderde prestaties				Totaal		
	Mannen	Vrouwen	Mannen		Vrouwen				
			-50 j	+50 j	-50 j	+50 j	Mannen	Vrouwen	Totaal
2002	1.837	4.799	1.618	5.413	6.320	3.178	8.868	14.297	23.165
2003	3.492	9.403	4.085	13.820	15.077	8.578	21.397	33.058	54.455
2004	3.754	9.456	5.254	19.424	21.880	13.323	28.432	44.659	73.091

Bron: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Vrouwen en mannen in België. Genderstatistieken en genderindicatoren, editie 2006.

Tabel 2: Evolutie van het aantal personen dat kiest voor een volledige loopbaanonderbreking of een vermindering van de prestaties naar geslacht en leeftijd in de overheidssector

Jaar	Volledige onderbreking				Verminderde prestaties			
	Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen	
	-50 jaar	+50 jaar	-50 jaar	+50 jaar	-50 jaar	+50 jaar	-50 jaar	+50 jaar
2002	2.115	737	11.273	2.133	3.440	9.703	39.486	24.589
2003	903	432	5.385	1.746	3.466	9.510	33.804	24.660
2004	833	858	4.869	1.792	3.172	9.850	29.900	24.590

Jaar	Totaal		
	Mannen	Vrouwen	Totaal
2002	15.995	77.481	93.476
2003	14.311	65.595	79.906
2004	14.713	61.151	75.864

Bron: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Vrouwen en mannen in België. Genderstatistieken en genderindicatoren, editie 2006.

Uit bovenstaande tabellen kan het volgende geconstateerd worden:

- het aantal mensen dat gebruik maakt van loopbaanonderbreking in al haar vormen – tijdscrediet, ouderschapsverlof, verlof om medische redenen – neemt toe;
- meer mannen en vrouwen kiezen proportioneel almaar meer voor de vermindering van hun professionele activiteit in plaats van voor een volledige onderbreking, ofschoon ook de voltijdse onderbreking nog toeneemt;

- mannen en vrouwen nemen op verschillende tijdstippen in hun carrière tijdscrediet op en ook om andere redenen. Vrouwen nemen tijdscrediet en loopbaanonderbreking op voor de combinatie van arbeid en gezin in het begin van hun carrière; mannen daarentegen om ‘uit te bollen’, dus op het einde van de professionele loopbaan. Die onderbreking van de loopbaan door vrouwen om redenen van zorg en de combinatie van arbeid en gezin vertaalt zich ook in hun grotere gebruik van themaverloven zoals ouderschapsverlof en verlof om medische bijstand;
- het zijn grotendeels vrouwen die gebruikmaken van loopbaanonderbreking en tijdscrediet.

Tabel 3: Evolutie van het aantal en aandeel personen dat ouderschapsverlof opneemt naar geslacht en type

Jaar					
	Volledig		Vermindering		Totaal
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	
1999	146 (2,8)	3.822 (71,9)	99 (1,9)	1.249 (23,5)	5.316
2000	212 (2,6)	4.935 (61,1)	220 (2,7)	2.704 (33,5)	8.071
2001	245 (2,7)	5.364 (58,7)	339 (3,7)	31.901 (34,9)	9.138
2002	266 (2,3)	5.477 (47,2)	753 (6,5)	5.110 (44,0)	11.606
2003	307 (1,6)	5.632 (29,5)	2.091 (10,9)	11.089 (58,0)	19.119
2004	338 (1,4)	5.642 (23,7)	3.257 (13,7)	14.582 (61,2)	23.819

Bron: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Vrouwen en mannen in België. Genderstatistieken en genderindicatoren, editie 2006.

Tabel 4: Evolutie van het aantal en aandeel personen dat verlof om medische bijstand opneemt naar geslacht en type

Jaar	Aantal (Aandeel)				
	Volledig		Vermindering		Totaal
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	
1999	49 (6,8)	418 (58,1)	48 (6,7)	204 (28,4)	719
2000	81 (6,1)	580 (43,5)	141 (10,6)	530 (39,8)	1.332
2001	114 (6,4)	676 (38,0)	215 (12,1)	775 (43,5)	1.780
2002	124 (5,4)	788 (34,2)	326 (14,1)	1.068 (46,3)	2.306
2003	133 (4,5)	804 (27,2)	509 (17,2)	1.511 (51,1)	2.957
2004	140 (4,0)	805 (23,2)	695 (20,0)	1.837 (52,8)	3.477

Bron: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Vrouwen en mannen in België. Genderstatistieken en genderindicatoren, editie 2006.

Uit bovenstaande tabellen kan het volgende geconcludeerd worden: vrouwen (3/4) onderbreken vaker dan mannen (1/4) hun loopbaan om zorgtaken op zich te nemen.

2. Werkzaamheidsgraad

In België werkt 56 procent van de vrouwen versus 73 procent van de mannen van 18 tot en met 64 jaar³. Vrouwen werken echter meer deeltijds dan mannen. In 2004 bedroeg de deeltijdse arbeidsgraad 41,5% bij de vrouwen en 7% bij de mannen⁴. De redenen waarom vrouwen en mannen deeltijds werken, zijn verschillend. Uit onderstaande tabel blijkt dat de belangrijkste reden voor mannen om deeltijds te gaan werken is dat ze geen voltijds werk vinden (25,5%), andere persoonlijke of familiale redenen (22,8%) en andere redenen (15,7%). Bij vrouwen daarentegen primeert de zorgtaak. Bij hen zijn de belangrijkste redenen dat ze de zorg voor de eigen kinderen op zich nemen (28,4%) en andere persoonlijke of fami-

liale redenen (25,6%). Pas dan volgen de reden dat men geen voltijds werk vindt (18%) en andere redenen (10,5%). Wat werkloosheid betreft, telde België in 2001 271.000 werkzoekende vrouwen en 199.600 werkzoekende mannen⁵. Bij het niet-werkende deel van de bevolking komen de geslachtsgebonden verschillen nog duidelijker tot uiting. Het betreft hier 1.675.800 personen, van wie 1.052.000 vrouwen. De mensen binnen die groep hebben uiteenlopende redenen waarom zij niet werken. Het gaat om personen die nooit hebben gewerkt (207.600), gepensioneerd jonger dan 65 jaar (329.300), bruggepensioneerd (191.900) en studenten (353.300). Er zitten ook burgers bij die niet meer werken omdat ze denken dat er geen baan beschikbaar is (99.700), of die niet meer werken om redenen van persoonlijke, sociale, familiale aard, om gezondheidsredenen of om andere redenen (493.900). De sterke vertegenwoordiging van vrouwen bij de niet-actieven heeft in grote mate te maken met de traditionele rollenpatronen die nog steeds leven in onze samenleving. Anderzijds is de problematiek ook verbonden met de ingrijpende veranderingen in de gezinsstructuren (opkomst alternatieve samenlevingsvormen zoals het eenoudergezin).

³ Steunpunt WAV (2007). Scholarisatie en arbeid. Arbeidsmarkt en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Brussel: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. http://statbel.fgov.be/pub/d0/p009n017_nl.pdf.

⁴ Instituut voor de gelijkheid van mannen en vrouwen (2006). Vrouwen en mannen in België. Genderstatistieken en genderindicatoren. Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.

⁵ Steunpunt WAV (2007). Scholarisatie en arbeid. Arbeidsmarkt en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Brussel: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. http://statbel.fgov.be/pub/d0/p009n017_nl.pdf.

Tabel 5: Verdeling van de deeltijds werkende vrouwen en mannen naar reden van deeltijds werk, 2004

Reden voor deeltijds werk	Vrouwen	Mannen	Totaal
(Brug)pensioen; mag enkel deeltijds werken	0,9	3,4	1,3
Geen voltijds werk gevonden	18,0	25,5	19,3
Andere deeltijdse betrekking vult hoofdbetrekking aan	1,7	7,2	2,6
Combinatie opleiding en werk	1,3	6,9	2,2
Arbeidsongeschikt	2,5	5,0	2,9
Kinderopvang	28,4	3,9	24,2
Andere persoonlijke of familiale redenen	25,6	22,8	25,1
Geen voltijds werk gewenst	11,2	9,6	10,9
Andere redenen	10,5	15,7	11,4
Totaal	100,0	100,0	

Bron: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Vrouwen en mannen in België. Genderstatistiek en genderindicatoren, editie 2006.

3. De loonkloof

Ondanks de wettelijke maatregelen die genomen werden om vrouwen en mannen gelijk te schakelen, is er nog steeds sprake van een loonkloof⁶. Gemiddeld ligt het loon van mannen 20 procent hoger dan dat van vrouwen⁷.

Er bestaan echter een aantal objectieve verklaringen voor het verschil in loon tussen mannen en vrouwen:

- een eerste objectieve reden voor een gemiddeld lager loon bij vrouwen vinden we terug bij de sector waar men werkt (de zogenaamde sector van tewerkstelling). Het is namelijk zo dat vrouwen vaker aan de slag gaan bij minder goed betaalde sectoren zoals kleding, textiel, kleinhandel en horeca. Mannen richten zich meestal op sectoren met hoge lonen zoals de chemie en informatica. Die genderongelijkheid over de verschillende sec-

⁶ De loonkloof wordt berekend door het loon van mannen te delen door het loon van vrouwen.

⁷ Van Woensel, A. (2007). Genderjaarboek 2007. MV united in cijfers. Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming, in samenwerking met Steunpunt Gelijkekansenbeleid (red.). Brussel: ESF-Agentschap, Departement Werk en Sociale Economie.

toren van onze economie wordt horizontale segregatie genoemd;

- kenmerkend is ook dat vooral vrouwen deeltijds werk en/of loopbaanonderbreking kiezen. Dat doen ze meestal om de combinatie van werk en gezin vlotter te laten verlopen. Uiteraard hebben mensen die deeltijds werken een lager loon dan voltijdse werknemers. Zelfs wanneer de arbeidsduur niet wordt opgenomen, blijft er een verschil bestaan tussen de twee statuten. Bovendien onder vinden mensen die deeltijds werken en mensen met loopbaanonderbreking dat ze minder vlot dan voltijdse arbeidskrachten kans maken om door te stoten tot hogere en dus beter betaalde functies;
- de derde verklaring heeft te maken met verschillen in de leeftijdsstructuur van werkende mannen en vrouwen. De verschillen zijn het gevolg van een late feminisatie van de arbeidsmarkt⁸. Dat proces kwam in Vlaanderen pas in de jaren zeventig op gang. Bijgevolg zijn de werkende vrouwen van vandaag gemiddeld jonger dan hun mannelijke collega's en hebben ze minder anciënniteit kunnen opbouwen. Aangezien het aantal jaren dienst veelal de hoogte van het loon bepaalt, zijn vrouwen op dat vlak minder goed gepositioneerd;
- tot slot komt in ons land de functiewaardering, die gekoppeld wordt aan het loon, tot stand door middel van onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers. Beroepen die grotendeels door vrouwen uitgeoefend worden, worden in sommige gevallen lager ingeschaald en betaald dan typische mannenberoepen. Zo kunnen we concluderen dat functieclassificatie niet genderneutraal blijkt te zijn.

Het is belangrijk dat vrouwen zich daarvan bewust zijn, opdat zij zelf een afweging kunnen maken over het invullen van hun carrière.

4. Impact van verloven, werkzaamheidsgraad en loonkloof op de carrière en het carrièreverloop

Loopbaanonderbreking en tijdskrediet zijn inactiviteitsvallen. Onderzoek wijst uit dat van de Belgische werknemers die in 1999 hun loopbaan onderbraken,

er drie jaar later zo'n 50% opnieuw aan het werk was. Van de werknemers die in 1999 voltijds werkten, werkte minder dan 50% na de loopbaanonderbreking opnieuw voltijds. Dat betekent dat na de loopbaanonderbreking en het tijdskrediet, vrouwen hetzij deeltijds gaan werken, hetzij definitief uit het arbeidsproces stappen.

Werkervaring, loyaliteit en het 'commitment' dat verondersteld wordt samen te gaan met een voltijdse betrekking, zijn de objectieve factoren die bij werkgevers meespelen bij promotiebeslissingen. Deeltijds werken of loopbaanonderbreking kan bijgevolg een negatieve impact hebben op het verloop van de carrière.

Doordat vrouwen, meer dan mannen, hun loopbaan onderbreken, lopen zij ook promoties mis. Hierdoor hebben zij een lager loon dan hun mannelijke leeftijdsgenoten. Dat heeft ook een impact op de sociale zekerheid van vrouwen.

We zouden de illusie kunnen hebben dat de toekomstige vrouwen het beter zullen hebben. Toch stellen we vast dat nog altijd meer vrouwen deeltijds gaan werken vergeleken met mannen.

We stellen vast dat vrouwen nog altijd hun professionele arbeid verminderen of stopzetten in het begin van hun carrière met het oog op de combinatie van arbeid en gezin. Die twee feiten zullen ertoe leiden dat ook in de toekomst hun wettelijke pensioen lager zal zijn dan dat van hun mannelijke collega's.

Doelstelling

Responsabilisering van vrouwen is nodig. De overheid kan vrouwen wijzen op de gevolgen die hun beslissingen met betrekking tot de combinatie van arbeid en gezin hebben op hun toekomstige pensioenrechten, zowel voor het wettelijke als voor het aanvullende pensioen. Daarbij vinden de indieners van dit voorstel dat het nodig is een sensibiliseringscampagne te voeren opdat vrouwen en partners zich zouden realiseren dat hun keuzes voor arbeidsduurvermindering in het kader van themaverloven of deeltijdse arbeid gevolgen hebben voor hun carrière en hun sociale rechten, in het bijzonder hun pensioenrechten. Sensibiliseringscampagnes kunnen de vorm aannemen van een mediacampagne, maar het is ook belangrijk om systematisch via folders en websites zwangere vrouwen en hun partners of gezinnen met jonge kinderen daarover te informeren. Die folders

⁸ Feminisatie van de arbeidsmarkt: proces waarbij binnen elke jongere generatie vrouwen de werkzaamheidsgraad een stuk hoger ligt dan in de vorige generatie vrouwen.

moeten beschikbaar zijn op plaatsen waar zwangere vrouwen en jonge gezinnen vaak komen, zoals bij de gynaecoloog, de huisarts, winkels voor babykleden enzovoort. Het is de bedoeling dat er binnen het gezin een debat plaatsvindt tussen beide partners wanneer de combinatie van arbeid en gezin moeilijk wordt. De oplossing van het probleem hoeft niet noodzakelijk te liggen in arbeidsduurvermindering. Hulp bij het huishoudelijk werk, buitenschoolse opvang en dergelijke kunnen elementen van oplossing bieden.

Margriet HERMANS

Vera VAN DER BORGHT

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- overwegende dat vrouwen hun loopbaan aanzienlijk meer dan mannen onderbreken om zorgtaken op zich te nemen;
- overwegende dat vrouwen vaker deeltijds werken of stoppen met werken om gezinstaken op zich te nemen of om te zorgen voor de opvoeding van de kinderen;
- overwegende dat jonge vrouwen carrièrekeuzes maken met het oog op de combinatie van arbeid en gezin en daarbij natuurlijk wel het onmiddellijke inkomensverlies voor zichzelf en hun gezin ervaren, maar niet of onvoldoende denken aan de secundaire gevolgen zoals de gevolgen voor hun professionele carrière of hun pensioen, zowel hun wettelijke als hun aanvullende pensioen;
- overwegende dat vrouwen terugvallen op lagere wettelijke pensioenen (de statistieken van de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP) tonen aan dat het gemiddelde pensioen van vrouwen 65 tot 72% bedraagt van dat van mannen);
- overwegende dat vrouwen minder dan mannen een aanvullend pensioen opbouwen en dat het bedrag van het aanvullende pensioen lager is dan dat van de mannen, zowel in de tweede als in de derde pensioenpijler;
- gelet op het feit dat het noodzakelijk is vrouwen te doen beseffen welke gevolgen het deeltijds werken of het stoppen met werken heeft op hun toekomst, zowel op het vlak van hun loopbaan als op het vlak van hun sociale rechten;
- vraagt de Vlaamse Regering via sensibiliseringscampagnes, onder meer via de media, vrouwen en hun partners bewust te maken van de gevolgen die het terugschroeven of stopzetten van hun professionele activiteit voor hun carrière en hun pensioen heeft.

Margriet HERMANS

Vera VAN DER BORGHT
